

CÂU PHỦ ĐỊNH

I – ĐẶC ĐIỂM HÌNH THỨC VÀ CHỨC NĂNG

1. Xét những câu sau và trả lời câu hỏi.

- a) *Nam đi Huế.*
- b) *Nam không đi Huế.*
- c) *Nam chưa đi Huế.*
- d) *Nam chẳng đi Huế.*

Câu hỏi :

- Các câu (b), (c), (d) có đặc điểm hình thức gì khác so với câu (a) ?
- Những câu này có gì khác với câu (a) về chức năng ?

2. Đọc đoạn trích sau và trả lời câu hỏi.

Thầy sờ voi bảo :

- *Tướng con voi như thế nào, hoá ra nó sun sun như con đỉa.*

Thầy sờ ngà bảo :

- *Không phải, nó chần chừn như cái đòn càn.*

Thầy sờ tai bảo :

- *Đâu có ! Nó bè bè như cái quạt thóc.*

(*Thầy bói xem voi*)

Câu hỏi :

- Trong đoạn trích trên, những câu nào có từ ngữ phủ định ?
- Mấy ông thầy bói xem voi dùng những câu có từ ngữ phủ định để làm gì ? (Để phản bác một ý kiến, nhận định của người đối thoại hay để thông báo, xác nhận không có sự vật, sự việc, tính chất, quan hệ nào đó ?)

Ghi nhớ

- Câu phủ định là câu có những từ ngữ phủ định như: *không, chẳng, chả, chưa, không phải (là), chẳng phải (là), đâu có phải (là), đâu (có),...*
- Câu phủ định dùng để:
 - Thông báo, xác nhận *không có sự vật, sự việc, tính chất, quan hệ nào đó* (câu phủ định miêu tả).
 - Phản bác một ý kiến, một nhận định (câu phủ định bác bỏ).

II – LUYỆN TẬP

1. Trong các câu sau đây, câu nào là câu phủ định bác bỏ ? Vì sao ?

a) Tất cả quan chức nhà nước vào buổi sáng ngày khai trường đều chia nhau đến dự lễ khai giảng ở khắp các trường học lớn nhỏ. Bằng hành động đó, họ muốn cam kết rằng, không có ưu tiên nào lớn hơn ưu tiên giáo dục thế hệ trẻ cho tương lai.

(Theo Lý Lan, *Cổng trường mở ra*)

b) Tôi an ủi lão :

– Cụ cứ tưởng thế đây chứ nó chả hiểu gì đâu ! Vả lại ai nuôi chó mà chả bán hay giết thịt ! Ta giết nó chính là hoá kiếp cho nó đấy, hoá kiếp để cho nó làm kiếp khác.

(Nam Cao, *Lão Hạc*)

c) Không, chúng con không đòi nữa đâu. Hai đứa ăn hết ngần kia củ khoai thì no mòng bụng ra rồi còn đòi gì nữa.

(Ngô Tất Tố, *Tắt đèn*)

2. Đọc các đoạn trích sau và trả lời câu hỏi.

a) Câu chuyện có lẽ chỉ là một câu chuyện hoang đường, song không phải là không có ý nghĩa.

(Hoài Thanh, *Ý nghĩa văn chương*)

b) Tháng tám, hồng ngọc đỏ, hồng hạc vàng, không ai không từng ăn trong Tết Trung thu, ăn nó như ăn cả mùa thu vào lòng vào dạ.

(Băng Sơn, Quả thơm)

c) Từng qua thời thơ ấu ở Hà Nội, ai chẳng có một lần nghém cổ nhìn lên tán lá cao vút mà ngắm nghĩa một cách ước ao chùm sáu non xanh hay thích thú chia nhau nhấm nháp món sáu đậm bán trước cổng trường.

(Tạ Việt Anh, Cây sáu Hà Nội)

Câu hỏi :

– Những câu trên có ý nghĩa phủ định không ? Vì sao ?

– Đặt những câu không có từ ngữ phủ định mà có ý nghĩa tương đương với những câu trên. So sánh những câu mới đặt với những câu trên đây và cho biết có phải ý nghĩa của chúng hoàn toàn giống nhau không.

3. Xét câu văn sau và trả lời câu hỏi.

Choắt không dậy được nữa, nằm thoi thóp.

(Tô Hoài, Dế Mèn phiêu lưu ký)

Nếu Tô Hoài thay từ phủ định *không* bằng *chưa* thì nhà văn phải viết lại câu này như thế nào ? Nghĩa của câu có thay đổi không ? Câu nào phù hợp với câu chuyện hơn, vì sao ?

4. Các câu sau đây có phải là câu phủ định không ? Những câu này dùng để làm gì ? Đặt những câu có ý nghĩa tương đương.

a) Đẹp gì mà đẹp !

b) Làm gì có chuyện đó !

c) Bài thơ này mà hay à ?

d) Cụ tướng tôi sung sướng hơn chẳng ? (Nam Cao, Lão Hạc)

5. Đọc đoạn trích sau (chú ý các từ in đậm) và cho biết : Có thể thay *quên* bằng *không*, *chưa* bằng *chẳng* được không ? Vì sao ?

Ta thường tới bữa quên ăn, nửa đêm vỗ gối ; ruột đau như cắt, nước mắt đầm đìa ; chỉ cảm tức chưa xả thịt lột da, nuốt gan uống máu quân thù. Dẫu cho trăm thân này phơi ngoài nội cỏ, nghìn xác này gói trong da ngựa, ta cũng vui lòng.

(Trần Quốc Tuấn, Hịch tướng sĩ)

6. Hãy viết một đoạn đối thoại ngắn, trong đó có dùng câu phủ định miêu tả và câu phủ định bác bỏ.